

Ook in 2018 nieuwe voorzieningen en diensten voor erfgoedsector

Netwerk Digitaal Erfgoed ook na eerste fase goed op weg

Netwerk Digitaal Erfgoed ging afgelopen zomer de tweede fase in. Wat is in de eerste fase bereikt en welke stappen zijn er nog te zetten?

Erica Renckens

De afgelopen twee jaar werkte het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) aan de uitvoering van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed, die de erfgoedsector in 2015 samen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) opstelde. Doel was om de zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid van digitaal erfgoed te verbeteren door een stelsel van landelijke voorzieningen en diensten te ontwikkelen.

Unieke links

Marcel Ras, coördinator van het werkpakket Digitaal Erfgoed Houdbaar en programmamanager van de Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD), noemt als voorbeeld van een succesvolle dienst vanuit het NDE het project rondom Persistent Identifiers (PID's), unieke en blijvende links naar digitale objecten. "Het belang van PID's was duidelijk, maar ze werden nog niet in groten getale gebruikt – het bleef vooral bij praten. Inmiddels hebben softwareleveranciers op onze aanwijzingen een module ontwikkeld waarmee erfgoedinstellingen zelf PID's kunnen toewijzen aan hun collectie."

Niet zonder anderen

"Geen erfgoedinstelling kan zonder de hulp van anderen voorzieningen en services aanbieden",

Online beschikbaar

Alle tools, websites, rapporten en overige kennis uit het werkpakket Digitaal Erfgoed Houdbaar is beschikbaar via www.ncdd.nl/news/nieuwe-tools-en-tricks-duurzame-toegang-tot-collecties/

Afbeelding links: De drie pijlers, en het nodige werk aan de winkel, van de nationale strategie op een rij: zichtbaar, bruikbaar en houdbaar *credits Elco van Stavereen, denkschets.nl*

stelt Ras. "De komst van het NDE twee jaar geleden bracht financiële en bestuurlijke armslag om ideeën uit te voeren. Hiermee gaan we in de tweede fase verder, waarbij de vijf betrokken knooppunten (Koninklijke Bibliotheek, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Nationaal Archief en de KNAW) nog intensiever gaan samenwerken." Zo wordt begin 2018 een coöperatie in het leven geroepen; de directeuren van de knooppunten vormen het bestuur. Ras: "Deze coöperatie NDE krijgt een eigen bureau van waaruit samenwerkingsprojecten uitgevoerd zullen worden."

Voor de tweede fase heeft Ras duidelijke doelen voor ogen. "Collecties moeten onderling beter aan elkaar gekoppeld worden, zodat eindgebruikers makkelijker de informatie kunnen vinden die ze zoeken, onafhankelijk van welke instelling die bezit. Ook moeten voorzieningen nog meer gedeeld worden, zodat niet elke instelling die zelf hoeft te ontwikkelen. Daarnaast moet de samenwerking echt gestalte krijgen; tussen de knooppunten, maar ook daarbuiten. Ik heb er het volste vertrouwen in dat dat gaat lukken."

den.nl/nde

GELEZEN

Historici.nl is vernieuwd!

Historici.nl, de startpagina voor historisch Nederland, is vernieuwd.

Kayleigh Goudsmit

De website is een initiatief van het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG) en Huygens ING. Het nieuwe design is responsive, overzichtelijk en laat de dynamiek in het vakgebied zien. Het design is nieuw, maar de vertrouwde elementen zijn gebleven: historici.nl geeft een overzicht van gedigitaliseerde bronnen van verschillende instituten. De bronnen en data zijn op een zorgvuldige en wetenschappelijk verantwoorde wijze online gepubliceerd. De bronnen zijn hier doorzoekbaar op onderwerp, type en periode. Daarnaast blijft historici.nl toegang bieden tot de resources van verschillende instituten, en staan op de site nieuws en debatten over het vakgebied. Correspondenten hebben een centrale rol op de vernieuwde website: vanuit verschillende werkvelden houden zij vakgenoten op de hoogte van de beroepspraktijk en de uitdagingen waarvoor historici staan.

historici.nl

COLUMN

Hik bin gezmond

En half jaar geleden heb ik mijn proefschrift verdedigd.

Dat gaat over jeugdverhalen over jodenbekerings. Om die verhalen te vinden heb ik onder meer intensief gebruikgemaakt van Google Books en van Delpher, een gigantische databank met ruim zestig miljoen pagina's uit Nederlandse kranten, boeken en tijdschriften.

Het duurde even voordat ik in de smiezen had hoe je die verhalen het best kunt vinden. Uiteindelijk bleek het heel vruchtbaar om te zoeken op een joodse naam in de nabijheid van Jezus of Messias, want dat zijn vaste verhaal-elementen.

In de tachtig bekeringsverhalen die ik uiteindelijk heb gevonden en geanalyseerd heten de meeste joodse meisjes en vrouwen Debora, Esther, Lea, Myriam, Rachel(tje), Rebecca, Saar, Sara(h) of Saartje. En de meeste joodse jongens en mannen Iza(a)k, Isa(ac), Levi(e), Moos, Mozes, Nathan, Sam(metje), Samuel, Simon of Zadok. Dat geldt niet alleen voor verhalen

over jodenbekerings, maar voor allerlei verhalen over joden.

Inmiddels heb ik besloten om mijn onderzoek naar joden in de (jeugd)literatuur te verbreden en daarom moest ik nieuwe zoektermen verzinnen voor Google Books en Delpher. Ik ben daarbij tot een inzicht gekomen dat ook voor andere onderzoekers nuttig zou kunnen zijn, namelijk: zoek (ook altijd) op stereotyperingen.

Om literaire personages herkenbaar te maken voor een breder publiek nemen veel schrijvers hun toevlucht tot stereotypeeringen. Die namen zijn daar een voorbeeld van: wie Levi(e) heet is joods, dus dat hoeft je er als schrijver niet per se bij te vermelden. Bij joden vind je zulke stereotypeeringen niet alleen terug in de namen, maar ook in de clichématige beschrijvingen van hun uiterlijk

(zwart haar, zwarte ogen, grote neus) en zelfs van hun taalgebruik.

Met name laagopgeleide joden spraken het Nederlands vroeger anders uit dan niet-joden. Daarnaast gebruikten zij een aantal kenmerkende woorden en uitdrukkingen. Voor schrijvers was dit natuurlijk *gefundenes Fressen*: om een joods personage neer te zetten hoefde je hem of haar bijvoorbeeld alleen maar 'blijf gezond' of 'zal je gezond blijven' te laten zeggen, een zegewens die zeker

tweehonderd jaar als typisch joods is beschouwd. Schrijvers die de joods-Nederlandse uitspraak wilden benaderen, om zo een volks joods type tot leven te wekken, deden dat door tamelijk willekeurig de letter H aan een woord toe te voegen. Of door de E in een woord te vervangen door een I. 'Ik ben' werd daardoor 'hik bin' en de zegewens blijf gezond werd bijvoorbeeld blijf gezmond.

Neem de proef op de som en zoek in Delpher op het woord gezmond. U krijgt 21 zoekresultaten die vrijwel allemaal relevant zijn. In de afdeling Boeken Basiscollectie bijvoorbeeld het bekeringsboekje Jodenkerstfeest. En in de afdeling kranten onder meer het obscure feuilleton 'Het paard van Moos'. Bij Google Books vindt u met dezelfde zoekopdracht een Levi

foto Leo van Velzen

(hoe kan het anders) die in een vergeten bron uit 1869 zegt: 'Ghod dhoe je gezmond blijven'. Plus een Mozes die in een bron uit 1863 zegt: 'Blijf gezmond! Nah, jonkheer.' Nah is trouwens ook een goede zoekterm: schrijvers beschouwden dit als een typisch joodse uitroep. Probeer eens in Delpher nah of nha PROX (in de nabijheid van) hik.

Zoek in digitale bronnen naar dikke lippen en dikke, platte neuzen en u zult zwarten vinden. Zoek naar waarzegster in de nabijheid van woonwagen en u zult Sinti en Roma vinden. Kortom: zoek naar onweerstaanbare clichés en stereotyperingen in namen, uiterlijk, karakter en gedragingen en uw materiaalcollectie zal met prachtige, doorgaans niet eerder gebruikte bronnen worden verrijkt.

Ewoud Sanders

Taalhistoricus en journalist. Sanders is vaste medewerker van onder meer NRC Handelsblad en Onze Taal.